

Naulakallion lastenkodin Intro-osastojen hyvän kohtelun suunnitelma

Helsinki

Sisällys

1. Johdanto Naulakallion lastenkodin Intro-osastojen hyvän kohtelun suunnitelmaan	3
2. Hyvä kohtelu ja lapsen oikeudet Naulakallion lastenkodissa	4
2.1 Lapsen oikeudet sijaishuollossa ja itsemääräämisoikeuden toteutumisen tukeminen	4
2.2 Naulakallion lastenkodin kasvatukselliset toimintaohjeet hoitohenkilöstölle	6
2.3 Naulakallion lastenkodin Intro-osastojen säännöt lapsille	7
3. Hyvä hoito, kasvatusta ja valvonta Naulakallion lastenkodissa	9
3.1 Lasten osallisuuden toteutumisen varmistaminen Naulakallion lastenkodissa	10
3.2 Omaohjaajuus Naulakallion lastenkodissa	10
3.3 Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen Naulakallion lastenkodissa	10
4. Mitä ovat rajoitustoimenpiteet ja miten niitä käytetään?	11
4.1 Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet	11
4.2 Yleiset toimintatavat rajoitustoimenpiteiden aikana ja jälkeen	16
4.3 Lapsen muutoksenhaku- ja valitusmahdollisuus rajoituspäätöksistä sekä muut oikeusturvakeinot	16
4.4 Rajoitustoimenpiteiden ennaltaehkäisy Naulakallion lastenkodissa	18
5. Lasten ja hoitohenkilökunnan turvallisuus Naulakallion lastenkodissa	19

1. Johdanto Naulakallion lastenkodin Intro-osastojen hyvän kohtelun suunnitelmaan

Tämä on Naulakallion lastenkodin Intro-osastojen lastensuojelulain 61 b §:n mukainen hyvää kohtelua koskeva suunnitelma. Suunnitelma on osa Naulakallion lastenkodin omavalvontasuunnitelmaa.

Lastensuojelulain edellyttämän hyvän kohtelun suunnitelman tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden toteutumista sijoituksen aikana. Suunnitelman avulla pyritään vahvistamaan aikuisten ja lasten välistä yhteisymmärrystä lastenkodin yhteisistä säännöistä ja toimintatavoista. Yhteinen ymmärrys säännöistä ja toimintatavoista tukee avoimuutta ja rakentaa luottamusta aikuisten ja lasten välillä. Suunnitelman avulla voidaan ehkäistä rajoitustoimenpiteiden käyttöä.

Suunnitelma käydään omaohjaajan kanssa läpi sijoituksen alkuvaiheessa. Suunnitelma annetaan lapselle omaksi, jotta siihen voidaan tutustua myös itsenäisesti. Mikäli suunnitelmasta herää kysymyksiä, niistä on tärkeää keskustella henkilökunnan kanssa.

Suunnitelmassa tuodaan esiin Naulakallion lastenkodin yhteiset säännöt sekä toimintatavat. Selkeät toimintatavat ja säännöt luovat turvaa ja tukevat luottamuksellisen suhteen muodostumista. Suunnitelman on tarkoitus toimia myös ennaltaehkäisevänä välineenä mahdollisissa ristiriitatilanteissa.

Hyvän kohtelun suunnitelman avulla pyritään lisäksi varmistamaan, että lapsi saa hoidon ja kasvatuksen aikana turvallista ja yksilöllistä kohtelua sekä hoitoa. Tavoitteena on suojella lasta ja tukea hänen hyvinvointiaan sijaishuollossa.

Lastensuojelulain 61 b §:n mukainen hyvää kohtelua koskeva suunnitelma arvioidaan ja tarkistetaan vuosittain. Tavoitteena on osallistaa suunnitelman laatimiseen lastenkodissa asuvat lapset. Suunnitelma toimitetaan tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, ja se pidetään kaikkien nähtävillä lastenkodissa.

Naulakallion lastenkodin hyvän kohtelun suunnitelman laatimiseen on osallistuttu yhdessä lasten kanssa. Lapsia on haastateltu yksilöllisesti, ja heidän mielipiteitään ja ajatuksiaan on selvitetty. Lasten ajatuksia on kirjattu suunnitelmaan kappaleiden yhteyteen.

Suunnitelmaa päivitetään vuosittain.

Lasten mielestä hyvä hoito on:

- ammattitaitoista
- kuuntelevaa
- toiminta on ymmärrettävää ja johdonmukaista (“tiedetään, mitä tehdään”)

2. Hyvä kohtelu ja lapsen oikeudet Naulakallion lastenkodissa

Naulakallion lastenkodissa hyvällä kohtelulla tarkoitetaan sitä, että lapsi saa elää ympäristössä, jossa hänet kohdataan kunnioittavasti, turvallisesti ja yksilöllisesti. Hyvä kohtelu ei tarkoita vain arkipäivän asioista keskustelemista, vaan myös välittämistä ja ymmärtämistä, kohtaamista, tunnetasolla tukemista sekä tarvittaessa rajoittamista.

Naulakalliossa lasta kohdellaan arvokkaana yksilönä, jolla on mielipiteitä, ajatuksia ja tunteita. Lasta ei vähätellä eikä leimata mielipiteiden vuoksi. Tavoitteena on luoda jokaiselle psyykkisesti ja fyysisesti turvallinen ympäristö, jossa lapselle muodostuu kokemus siitä, että osaston henkilökuntaan voidaan luottaa. Osastoilla on sääntöjä ja käytänteitä, jotka lisäävät turvallisuutta ja selkeyttä. Henkilökunta on koulutettu kohtaamaan vaikeita tunteita ja haastavaa käyttäytymistä.

Hoidon ja kasvatuksen suunnittelussa sekä toteutuksessa otetaan huomioon lapsen tausta, kulttuuri, kieli, sukupuoli ja elämäntilanne. Lasten sijoitukseen johtaneet syyt ja hoidon sisältö ovat yksilöllisiä, mutta säännöt ovat samat kaikille.

Lasten mielestä hyvä kohtelu on:

- oma tila ja tuen tarve huomataan vaikeissa tilanteissa
- asianmukaista
- ymmärtävää
- mukavaa
- toiveille annetaan mahdollisuus
- sovitusta pidetään kiinni
- kunnioittavaa

2.1 Lapsen oikeudet sijaishuollossa ja itsemääräämisoikeuden toteutumisen tukeminen

Naulakallion lastenkodissa jokaisella lapsella on oikeus hyvään kohteluun, huolenpitoon, suojeluun sekä osallisuuteen. Lapsilla on oikeus osallistua itseään ja koko lastenkodin yhteisöä koskeviin asioihin ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Tavoitteena on, että Naulakallion lastenkodissa jokaiselle lapselle muodostuu kokemus kunnioittavasta ja arvostavasta kohtelusta.

Toiminnassa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet, kuten kulttuuritausta, uskonto, sukupuoli-identiteetti ja muut lapsen elämänselämänsä vaikuttaneet tekijät. Epäasialliseen toimintaan puututaan aina. Mikäli nuori kertoo huonosta kohtelusta, häntä kuunnellaan ja asiaan suhtaudutaan vakavasti.

Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen, turvallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Lapsen itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan, ja lasta tuetaan osallistumaan itseään koskevien asioiden suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Lasten mielestä lasten oikeudet ovat:

- oikeus olla yhteydessä huoltajiin
- oikeus saada äänensä kuuluville
- oikeus tehdä omia valintoja elämässä
- oikeus hakea muutosta itseä koskeviin päätöksiin

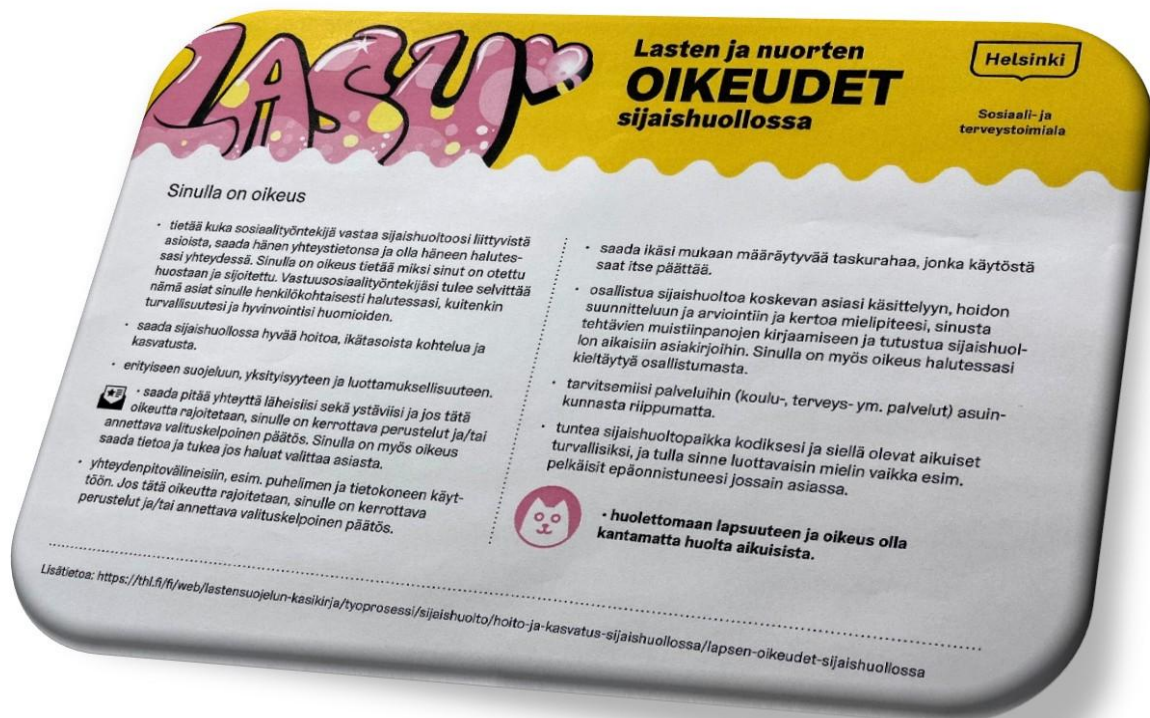
Lapsella on oikeus:

- tietää, kuka sosiaalityöntekijä vastaa sijaishuoltoon liittyvistä asioista, saada hänen yhteystietonsa ja olla halutessaan yhteydessä
- saada tietää, miksi lapsi on otettu huostaan ja sijoitettu; vastuusosiaalityöntekijän tulee selvittää nämä lapselle henkilökohtaisesti turvallisuus ja hyvinvointi huomioiden
- saada sijaishuollossa hyvää hoitoa, ikätasoisia kohtelua ja kasvatusta
- erityiseen suojeluun, yksityisyyteen ja luottamuksellisuuteen
- pitää yhteyttä läheisiin ja ystäviin; jos oikeutta rajoitetaan, perustelut tulee kertoa ja valituskelpoinen päätös antaa, ja lisäksi tulee saada tietoa ja tukea mahdolliseen valitukseen
- käyttää yhteydenpitovälineitä (esim. puhelin ja tietokone); jos oikeutta rajoitetaan, perustelut tulee kertoa ja/tai valituskelpoinen päätös antaa
- saada iän mukaan määräytyvää käyttövaraa (viikkorahaa), jonka käytöstä lapsi voi itse päättää
- osallistua sijaishuoltoa koskevan asian käsittelyyn sekä hoidon suunnitteluun ja arviointiin; lisäksi lapsella on oikeus esittää mielipide itseään koskevista kirjauksista ja tutustua sijaishuollon aikaisiin asiakirjoihin; lapsella on myös oikeus kieltäytyä osallistumasta
- saada tarvitsemansa palvelut (koulu-, terveys- ym. palvelut) asuinkunnasta riippumatta
- kokea sijaishuoltopaikka kodiksi ja siellä olevat aikuiset turvallisiksi; lapsella on oikeus palata sijaishuoltopaikkaan luottavaisin mielin, vaikka pelkäisi epäonnistuneensa
- huolettomaan lapsuuteen ja oikeus olla kantamatta huolta aikuisista

Lasten ikä- ja kehitystasoinen itsemääräämisoikeus on yksi keskeisistä lapsen oikeuksista. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan sitä, että lapsen toivomukset ja mielipide selvitetään ja otetaan huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Itsemääräämisoikeuden toteutumisen tukemiseen kiinnitetään Naulakallion lastenkodissa erityistä huomiota.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista määrittää alaikäisen asiakkaan asemaa ja itsemääräämisoikeutta seuraavasti:

- Alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla.
- Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat alaikäistä, on ensisijaisesti otettava huomioon alaikäisen etu.
- Jos alaikäistä koskevassa yksittäisessä sosiaalihuollon asiassa on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua, hyvinvointialueen tulee tehdä holhoustoimesta annetun lain 72 §:ssä tarkoitettu hakemus tai 91 §:ssä tarkoitettu ilmoitus edunvalvojan määräämiseksi alaikäiselle, jos se on tärkeää alaikäisen edun turvaamiseksi. Alaikäisen toivomukset ja mielipide on selvitettävä edellä kuvatulla tavalla. (8.7.2022/603)

2.2 Naulakallion lastenkodin kasvatukselliset toimintaohjeet hoitohenkilöstölle

Naulakallion lastenkodissa kasvatuksellisten toimintaohjeiden ja käytänteiden tarkoituksena on ohjata henkilökuntaa arjen hoito- ja kasvatustyössä sekä turvata lasten ikätasaisen itsemääräämisoikeuden toteutumista. Tarkoituksena on ohjata henkilökuntaa toimimaan osastolla yhdenmukaisesti ja tasalaatuisesti siten, että toiminta näyttäytyy lapsille ennakoitavana, johdonmukaisena ja oikeudenmukaisena. Tällä pyritään siihen, että osastoilla olisi turvallista olla.

Kasvatukselliset toimintaohjeet ja käytänteet voivat vaihdella osastoittain, kun taas säännöt koskevat koko laitosta ja ovat yhdenmukaiset kaikilla osastoilla.

2.3 Naulakallion lastenkodin Intro-osastojen säännöt lapsille

Naulakallion lastenkotiin laadittujen sääntöjen tarkoituksena on ohjata sekä henkilökunnan että lasten toimintaa. Naulakallion yhteisöä koskevien sääntöjen tarkoituksena on rakentaa Naulakalliosta turvallinen ja hyvä paikka olla ja toimia.

Naulakallion lastenkodin säännöt eroavat lastensuojelulain mukaisista rajoitustoimenpiteistä. Sääntöjen ja kasvatuksellisten rajojen tarkoituksena on tukea ja auttaa lasta toimimaan yhteisön jäsenenä.

Naulakallion lastenkodissa noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä yleisesti hyviä käytöstapoja ja käytäntöjä. Säännöt ovat samat kaikille, ja niiden tehtävänä on turvata kaikille osastolla oleville turvallinen ja viihtyisä ympäristö. Säännöt ovat kaikkien nähtävillä. Säännöt koskevat koko Naulakallion yhteisöä, sekä henkilökuntaa että lapsia. Sääntöjen käytännön merkitys selitetään lapselle henkilökunnan toimesta.

Naulakallion lastenkodissa jokaisen velvollisuutena on käyttäytyä itseä ja toisia kohtaan kunnioittavasti.

Säännöt:

- Päihteiden käyttö ja päihteiden hallussapito on ehdottomasti kielletty. Päihteiden käyttöön liittyviä välineitä ei saa olla hallussa. Päihteisiin liittyvä lasten välinen keskustelu on kielletty, ja päihteisiin viittaavia tekstiilejä, julisteita tms. esineitä ei sallita osastolla. Naulakallion lastenkoti on päihteetön.
- Tupakointi osastolla ja laitoksen alueella on ehdottomasti kielletty. Osaston sisätiloihin ei saa tuoda tupakkatuotteita (mukaan lukien nikotiinikorvaustuotteet, nuuska ja sähkösavukkeet). Myös sytyttimet, tulitikut ja muut tulentekovälineet ovat kiellettyjä paloturvallisuussyistä. Tupakointiin liittyviä välineitä voidaan kuitenkin säilyttää osaston eteisessä olevassa henkilökohtaisessa ulkovaatekaapissa.
- Osastoille ei saa tuoda eikä siellä saa nauttia energiajuomia.
- Puhelinta ei käytetä yleisissä tiloissa.
- Kaikenlainen epäasiallinen käyttäytyminen, joka vaikuttaa negatiivisesti yleiseen ilmapiiriin tai yksittäiseen henkilöön, on kielletty.
- Väkivalta kaikissa muodoissaan (esim. kiusaaminen, lyöminen) tai sillä uhkaaminen on ehdottomasti kielletty. Väkivaltaa ei saa kohdistaa toisiin lapsiin eikä henkilökuntaan. Väkivalta ei saa kohdistua myöskään yhteiseen tai yksityiseen omaisuuteen.
- Jokaisella lapsella on oma huone ja oma ulkovaatekaappi eteisessä. Lapsen omaa huonetta ja ulkovaatekaappia tulee kunnioittaa lapsen omana tilana. Toisen lapsen huoneessa ei voi oleskella eikä toisen lapsen ulkovaatekaapille voi mennä. Henkilökunnan toimisto- ja sosiaalityötiloihin lapsilla ei ole pääsyä.
- Jokainen lapsi vastaa osastolle tuodusta omasta omaisuudestaan. Henkilökohtaisen omaisuuden vaihtaminen tai antaminen toiselle henkilölle ei ole sallittua. Poikkeuksena ovat

henkilökunnan haltuun ottamat aineet ja esineet; tällöin henkilökunnalla on vastuu omaisuuden säilyttämisestä.

- Yhteisistä tiloista pidetään huolta. Jokainen vastaa omalta osaltaan osaston siisteydestä ja kunnosta. Yhteisissä tiloissa käytetään muita kunnioittavaa pukeutumista. Mikäli yhteisiä tai toisen omaisuuteen kuuluvia esineitä rikotaan, vahingosta voidaan joutua korvausvastuuseen.

Millaiset lastenkodin säännöt ovat lasten mielestä toimivia:

“On hyvä, ettei puhelimia pidetä yhteisössä, jos esim. itsellä on yhteydenpidon rajoitus tai jos toinen kuvaa videoita muista.”

“Ei kiusaamista on hyvä sääntö. On tärkeää, että ohjaaja puuttuu tilanteeseen ja menee väliin.”

3. Hyvä hoito, kasvatus ja valvonta Naulakallion lastenkodissa

Naulakallion lastenkodissa hyvän hoidon ja kasvatuksen tarkoituksena on tarjota lapselle tasapainoinen ja hyvä arki, jossa on turvallista kasvaa ja kehittyä. Hyvän hoidon ja kasvatuksen taustalla on hoitoajatus, jonka keskeisinä toimintaperiaatteina ovat yksilöllisyys, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja perhekeskeisyys. Hoitoon sisältyy korvaava iänmukainen huolenpito sekä korjaava, lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaava oireenmukainen hoito. Tavoitteena on myös tuottaa kehitystä korjaavia kokemuksia uudessa ihmissuhteessa.

Lapsi kohdataan ja hyväksytään sellaisena kuin hän on: yksilönä ja aktiivisena toimijana, jolla on oma tahto, ajatukset ja tunteet. Hoitoajatuksen lähtökohtana on käsitys siitä, että ihmisellä on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä inhimillisessä vuorovaikutuksessa sekä vaikuttaa omaan elämäänsä rakentavasti.

Naulakallion lastenkodissa lapsen kanssa työskennellään yksilöllisesti, ja yhteisölliset toiminnot kuuluvat osaksi hoitoa. Arki on aikuisjohtoista, ja lapsen turvaamiseksi sekä hoidon mahdollistamiseksi käytössä ovat selkeät säännöt, aikataulut ja käytännöt, joita noudatetaan. Henkilöstö on tiiviisti mukana lapsen arjessa, ja tarvittaessa lapsen toimintaa rajataan ja ohjataan. Mahdolliset ristiriitatilanteet selvitetään aikuisjohtoisesti.

Omahoitajatyöpari vastaa lapsen hoidon ja käytännön asioiden toteutumisesta osastolla sekä pitää yhteyttä lapsen läheisverkostoon. Tiivistä yhteistyötä tehdään lapsen sosiaalityöntekijän, koulun ja mahdollisen ulkopuolisen hoitoverkoston kanssa.

Valvonnan tarkoituksena on varmistaa hyvän sijaishuollon toteutumisen seuranta. Valvontavastuu kuuluu erityisesti henkilökunnalle sekä yksittäisen lapsen osalta hänen vastuusosiaalityöntekijälleen. Myös lapsilla ja heidän omaisillaan on oikeus puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin. Epäkohta tarkoittaa virhettä, ongelmaa tai puutetta.

“Osastolle oli lasten huoneisiin ostettu uudet pöytälamput. Lamppujen asennuksen jälkeen yksi osaston lapsista kertoi henkilökunnalle pöytälamppujen olevan huonoja, koska niistä voi tehdä lyömäaseen. Asiaa selvitettiin lapsen kanssa, ja lopputuloksena lamput vaihdettiin toisenlaisiin.”

Epäkohtia voi ilmetä myös muissa asioissa. Ne voivat kohdistua esimerkiksi hoitohenkilökunnan käyttäytymiseen, osaston toimintatapoihin tai tilanteeseen, jossa lapsi ei tavoita sosiaalityöntekijäänsä yrityksistä huolimatta. Epäkohdissa voidaan aina käännyä hoitohenkilökunnan, lastenkodin johtajan ja/tai vastuusosiaalityöntekijän puoleen. Lapselle ei koskaan aiheudu seuraamuksia siitä, että epäkohtiin puututaan tai niistä kerrotaan.

3.1 Lasten osallisuuden toteutumisen varmistaminen Naulakallion lastenkodissa

Naulakallion lastenkodissa lasten osallisuuden tukemista pidetään tärkeänä. Tavoitteena on, että lapset voivat vaikuttaa itseään ja koko yhteisöä koskeviin asioihin. Osastoilla järjestetään esimerkiksi viikoittaisia lastenkokouksia, joissa voidaan vaikuttaa oman osaston asioihin, kuten yhteisiin aktiviteetteihin, retkiin ja juhliin.

Naulakallion lastenkodissa lapsi pidetään omaohjaajan tukemana keskiössä itseään koskevissa asioissa. Lasta tuetaan yksilöllisin keinoin ja menetelmin mielipiteiden ja toiveiden ilmaisemisessa. Neuvotteluihin osallistutaan yhdessä lapsen kanssa, ja tarvittaessa lasta autetaan osallistumaan keskusteluun ja esittämään toiveitaan. Osallisuutta tuetaan myös lasta koskevien kirjausten laatimisessa. Lapsella on mahdollisuus pyytää itseään koskevia kirjauksia tarkasteltavakseen. Lasten osallisuuden vahvistaminen on yksi omaohjaajatyötä ohjaavista tavoitteista.

Eräs lapsi kuvasi osallisuuden kokemustaan seuraavalla tavalla:

[”Pystyn vaikuttamaan omiin asioihin hyvin. Harmittaa se, että liikaa joudutaan kysymään sossulta. Ei se tiedä paskaakaan täällä tapahtumista, lukee vain kirjauksista, tähän ootte täällä 24/7.”](#)

3.2 Omaohjaajuus Naulakallion lastenkodissa

Naulakallion lastenkodin hoitohenkilöstö vastaa lastenkodin arjessa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta, ja omaohjaajalla on lapsen hoidossa erityinen rooli. Omaohjaajan tehtävänä on luoda aktiivisesti yhteys ja hoidollinen vuorovaikutussuhde lapseen. Omaohjaajan toimesta huolehditaan muun muassa lapsen osallisuuden toteutumisesta omissa asioissaan sekä tuetaan ja motivoidaan hoitoon sitoutumisessa.

Lapsen oireilun taustalla olevia tekijöitä pyritään ymmärtämään, ja työskentely rakentuu usein näiden teemojen ympärille. Omaohjaajan vastuulla on myös hoitoon liittyvien asiakirjojen, kuten hoito- ja kasvatussuunnitelman ja hoitoyhteenvetojen, laatiminen. Hoito- ja kasvatussuunnitelman arvioinnit käydään säännöllisesti läpi lapsen kanssa, ja hoidon tavoitteita tarkastellaan yhdessä.

Omaohjaaja on osaston arjessa läsnä ja lapsen saatavilla, ja lapsen kanssa toteutetaan suunnitelmallisia yksilötyöaikoja arvioitujen tarpeiden mukaisesti. Yksilötyöaikaa järjestetään tiiviisti ja tavoitteellisesti. Suunnittelua tehdään yhdessä lapsen kanssa, ja lapsen toiveita kuunnellaan. Yksilötyöajat koostuvat usein keskusteluista tai toiminnallisista hetkistä. Tarvittaessa työskennellään myös lapsen perheen kanssa, jolloin tavoitteena voi olla esimerkiksi lapsen ja vanhempien vuorovaikutussuhteen vahvistaminen.

3.3 Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen Naulakallion lastenkodissa

Naulakallion lastenkodissa hoitohenkilöstö vastaa ensisijaisesti kiusaamisen vastaisesta ilmapiiristä. Kiusaamista pyritään ennaltaehkäisemään sääntöjen, osastokohtaisten toimintaohjeiden, omaohjaajatyön keinojen ja yhteisökasvatuksen avulla. Kiusaamisesta keskustellaan lasten kanssa lastenkokouksissa sekä tarvittaessa yksilöllisesti. Kiusaamistilanteita

varten sovitaan pelisäännöistä, ja huoltajien kanssa käydään teemasta keskustelua tarpeen mukaan.

Kiusaamistapauksiin puututaan aina riippumatta siitä, tapahtuuko kiusaaminen Naulakalliossa vai sen ulkopuolella. Hoitohenkilöstöllä on katkeamaton valvontavastuu lapsista. Tavoitteena on luoda sellaisia normeja, jotka estävät kiusaajaa saamasta ryhmän arvostusta ja hyväksyntää.

4. Mitä ovat rajoitustoimenpiteet ja miten niitä käytetään?

Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet ovat erityistoimia, joita voidaan käyttää viimesijaisina keinoina silloin, kun lapsen tai muiden turvallisuus tai hoidon toteutuminen on vaarassa. Toimenpiteet perustuvat lakiin ja ovat säänneltyjä, valvottuja ja tarkasti rajattuja.

Rajoitustoimenpiteillä puututaan lapsen itsemääräämisoikeuteen, eli oikeuteen määrätä omasta elämästään ja oikeutta päättää itseään koskevista asioista. Esimerkiksi liikkumisvapauden rajoittaminen on rajoitustoimenpide, jolla lapselle asetetaan määräajaksi kieltä poistua lastenkodin alueelta tai lastenkodista. Käytettävissä olevista rajoittamistoimenpiteistä on valittava lapsen itsemääräämisoikeutta ja perusoikeuksia vähiten rajoittava toimenpide.

Rajoitustoimenpiteen laajuutta ja tarvetta arvioidaan moniammatillisesti. Rajoitustoimenpide on aina viimesijainen keino sen jälkeen, kun kasvatukselliset keinot on käytetty.

Rajoitustoimenpiteen tulee olla oikea-aikainen, perusteltu ja välttämätön lapsen turvallisuuden tai ikätasoisien kasvun ja kehityksen turvaamiseksi.

Lapsen mielipide kuullaan ennen rajoitustoimenpiteen asettamista, mikäli kuuleminen ei vakavasti vaaranna lapsen turvallisuutta, terveyttä tai annettavaa hoitoa. Rajoitustoimenpiteen aikana työskennellään lapsen kanssa siten, että toimenpiteen perustelut, tarkoitus ja tavoitteet tulevat ymmärrettäviksi. Rajoitustoimenpide päätetään välittömästi, kun sille ei ole enää tarvetta. Huoltajaa/huoltajia kuullaan myös rajoitustoimenpiteitä asettaessa.

4.1 Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet

Rajoitustoimenpiteitä voi toteuttaa lastenkodin johtaja ja lastenkodin hoitohenkilöstö. Rajoitustoimenpidepäätöksen voi tehdä lastenkodin johtaja tai hoitohenkilökuntaan kuuluva työntekijä. Yhteydenpidon rajoittamisesta voi päättää vain lastenkodin johtaja tai virka-ajan ulkopuolella varalla oleva esihenkilö.

63 § Yhteydenpidon rajoittaminen

Sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiansa tai muihin hänelle läheisiin henkilöihin saadaan 63 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä rajoittaa, jos yhteydenpidosta ei ole voitu 30 §:ssä tarkoitetussa asiakassuunnitelmassa tai erityisestä syystä muutoin sopia lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheistensä kanssa, ja jos:

- *yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä; tai*

- *yhteydenpidosta on vaaraa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle; tai*
- *rajoittaminen on välttämätöntä vanhempien tai perheen muiden lasten, perhekodin tai laitoksen muiden lasten tai henkilöstön turvallisuuden vuoksi; taikka*
- *12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa yhteydenpitoa; sama koskee myös 12 vuotta nuorempaa lasta, jos hän on niin kehittynyt, että hänen tahtoonsa voidaan kiinnittää huomiota.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettu edellytyksin saadaan:

- *rajoittaa lapsen oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiään;*
- *rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse tai muita yhteydenpitolaitteita tai -välineitä käyttäen;*
- *lukea ja pidättää lapsen lähettämä tai hänelle osoitettu yksittäinen kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti tai tarkastaa ja pidättää muu lähetys; sekä*
- *ottaa rajoituksen ajaksi sijaishuoltopaikan haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet ja välineet tai rajoittaa niiden käyttöä.*

Edellä 1 momentissa mainituin edellytyksin voidaan lapsen olinpaikka huostassa pidon aikana jättää ilmaisematta vanhemmille tai huoltajille.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista voidaan käyttää vain siinä määrin kuin kussakin tapauksessa on laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi välttämätöntä. Pidätetyt kirjeet tai muut luottamukselliset viestit on säilytettävä erillään muista lasta koskevista asiakirjoista siten, että ne ovat vain 63 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tahojen luettavissa.

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää ainetta tai tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, ne on otettava laitoksen haltuun. Samoin on otettava laitoksen haltuun lapsella olevat aineet tai esineet, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Laitoksen haltuun saadaan ottaa aineet tai esineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä tai turvallisuutta tai vahingoittamaan omaisuutta, jos on todennäköistä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä tämän säännöksen tarkoittamalla tavalla.

Haltuun otetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittämiseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään. Alkoholilaisissa (1143/1994) tarkoitettua alkoholiuoman tai muun alkoholipitoisen aineen sekä lain 34 §:n 5 momentissa tarkoitettua juoman hävittämistä säädetään alkoholilain 60 §:ssä. Haltuun otettu omaisuus on sijaishuollon päättyessä laitoksessa palautettava lapselle, jollei omaisuuden palauttamisesta tai hävittämistä muussa laissa toisin säädetä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua haltuunoton voi tehdä laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Asiasta on viipymättä ilmoitettava johtajalle tai hänen määräämälleen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä, jonka tulee tehdä haltuunotosta päätös, jollei omaisuutta palauteta.

Laitoksen haltuun saadaan lisäksi ottaa lapsella olevat lapsen oman tai toisten lasten sijaishuollon järjestämistä tai laitoksen yleistä järjestystä todennäköisesti vakavasti haittaavat muut kuin 1 momentissa tarkoitettua aineet ja esineet. Haltuunotosta tekee päätöksen laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Toimenpidettä ei saa jatkaa pidempään kuin se säännöksessä mainitusta syystä ja lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta on välttämätöntä.

66 § Henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, hänelle saadaan asian tutkimiseksi tehdä henkilöntarkastus. Tarkastuksen tekee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Tarkastus on tehtävä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Tarkastuksen tekijän ja siinä läsnä olevan henkilön on oltava lapsen kanssa samaa sukupuolta, jollei kyseessä ole terveydenhuollon ammattihenkilö.

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja päihdyttäviä aineita, häneen saadaan kohdistaa henkilönkatsastus, joka voi käsittää puhalluskokeen suorittamisen tai veri-, hius-, virtsa- tai sylkinäytteen ottamisen. Katsastuksen toimittamisesta päättää ja katsastuksen toimittaa laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö tai muu tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilö. Katsastus tulee toimittaa niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa lapselle.

Jos henkilönkatsastuksen toimittaa muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö, läsnä on oltava laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva toinen henkilö tai muu tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilö. Verinäytteen saa ottaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö. Katsastusta ei saa toimittaa eikä siinä olla läsnä lapsen kanssa eri sukupuolta oleva henkilö, jollei kyseessä ole terveydenhuollon ammattihenkilö.

Edellä 1 ja 3 momentissa säädetyn estämättä henkilöntarkastuksen tai henkilönkatsastuksen suorittava ja siinä läsnä oleva henkilö voi kuitenkin olla eri sukupuolta kuin lapsi, jos toimenpiteen suorittaminen välittömästi on välttämätöntä lapsen tai toisen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi.

67 § Omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen; lähetysten luovuttamatta jättäminen

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa.

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapselle osoitettu kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti taikka muu lähetys sisältää 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, saadaan lähetysten sisältö tarkastaa kirjettä tai muuta luottamuksellista viestiä lukematta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu tarkastamisesta päättää ja tarkastamisen tekee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Tarkastaminen on tehtävä lapsen ja laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa. Lapsen käytössä olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus voidaan kuitenkin erityisestä syystä tarkastaa myös lapsen tai toisen henkilön läsnä olematta. Lapselle tulee selvittää tarkastuksen syy.

Lisäksi 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulla lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on oikeus erityisestä syystä tehdä päätös siitä, että 2 momentissa tarkoitettu viesti on jätettävä kokonaan tai osaksi toimittamatta tai muu lähetys kokonaan tai osaksi luovuttamatta lapselle, jos viestin tai lähetysten sisällön voidaan olosuhteet kokonaisuutena huomioiden perustellusti arvioida vakavasti vaarantavan lapsen tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta tai kehitystä. Lähetys on viipymättä toimitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksentekoa varten.

68 § Kiinnipitäminen

Laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä. Kiinnipitäminen on oltava luonteeltaan hoidollista ja huollollista sekä kokonaisuutena arvioiden puolustettavaa, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Kiinnipitämisestä on siihen turvautuneen henkilön annettava laitoksen johtajalle kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan turvautuessa kiinnipitämiseen on selvitys annettava 13 §:n 3 momentissa tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Kiinnipitämisen liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lapselle saadaan, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja jos se on lapsen edun mukaista, asettaa määräajaksi kielto poistua laitoksen alueelta, laitoksesta tai tietyn asuinyksikön tiloista, jos:

- 1. lapsi on otettu huostaan sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään; tai*
- 2. lapsi laitoksessa käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai*
- 3. rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettu rajoittaminen ei saa ilman uutta päätöstä jatkua yli seitsemää vuorokautta. Yhtäjaksoisesti rajoittaminen saa jatkua enintään 30 vuorokautta. Rajoittamista ei saa määrätä laajempaan eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen hoito ja kasvatusta välttämättä edellyttää. Toimenpide on myös lopetettava heti, kun se ei enää ole 1 momentin tarkoittamalla tavalla välttämätön.

Laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi päättää yhteensä enintään seitsemän vuorokautta kestävästä rajoittamisesta. Tätä pidemmästä, yhteensä enintään 30 vuorokautta kestävästä rajoittamisesta tekee päätöksen 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiasta on viipymättä ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksen tekemistä varten.

70 § Eristäminen

Lapsi saadaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän käyttäytymisensä perusteella on vaaraksi itselleen tai muille taikka jos eristäminen on muusta erityisen perustellusta syystä lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden kannalta välttämätöntä. Eristämistä ei saa määrätä laajempaan eikä pidemmäksi ajaksi kuin lapsen huolenpito ja hoito välttämättä edellyttää. Eristämistä ei saa ilman uutta päätöstä jatkaa yhtäjaksoisesti yli 24 tuntia. Eristäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Eristämisestä tekee päätöksen laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Eristämisen tulee tapahtua laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstön jatkuvan huolenpidon alaisena. Kun lapsi on määrätty eristettäväksi, on

samalla määrättävä, kenen tehtävänä on huolehtia lapsen turvallisuudesta. Lapsen olosuhteet eristämisen aikana on järjestettävä niin, että lapsi saa riittävän huolenpidon ja hoidon sekä mahdollisuuden keskustella hoitajan kanssa.

Eristämistä voidaan välittömästi jatkaa uudella päätöksellä vain, jos 1 momentissa säädetyt eristämisen edellytykset ovat edelleen olemassa. Edellytyksenä on lisäksi, ettei lapsen hoitoa ole edelleenkään tarkoituksenmukaista tai mahdollista järjestää muulla tavalla. Tällöinkään eristämisen pisin kokonaisaika ei saa ylittää 48 tuntia.

Ennen eristämisen jatkamista koskevan päätöksen tekemistä on lapselle suoritettava lääkärintarkastus, mikäli se ei ole ilmeisen tarpeetonta. Tarvittaessa lääkärintarkastus tulee suorittaa myös eristämisen alkaessa tai eristämisen aikana.

Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa eristämisestä tai sen jatkamisesta 13 §:n 3 momentissa tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

71 § Erityinen huolenpito

Erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan hänen hoitonsa ja huolenpitonsa edellyttämässä laajuudessa rajoittaa siten kuin jäljempänä 72 ja 73 §:ssä säädetään.

72 § Erityisen huolenpidon järjestäminen

Lapselle voidaan sijaishuollon aikana, jos hänen erittäin tärkeä yksityinen etunsa sitä välttämättä vaatii, järjestää erityistä huolenpitoa vakavan päihde- tai rikoskierteen katkaisemiseksi tai kun lapsen oma käyttäytyminen muutoin vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Erityisen huolenpidon tavoitteena on katkaista lapsen häntä itseään vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistaa lapselle annettava kokonaisvaltainen huolenpito. Edellytyksenä on lisäksi, että sijaishuoltoa ei ole lapsen hoidon ja huolenpidon tarve huomioon ottaen mahdollista järjestää muulla tavoin.

Päätöksen erityisen huolenpidon aloittamisesta tai jatkamisesta tekee 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija 13 §:n 3 momentissa tarkoitetun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Päätöksen on perustuttava erityisen huolenpidon järjestämistä varten tehtyyn lapsen tilanteen moniammatilliseen arvioon, joka perustuu kasvatukselliseen, sosiaalityön, psykologiseen ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen.

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää enintään 30 vuorokauden ajan. Määräaika lasketaan erityisen huolenpidon tosiasiallisesta aloittamisesta. Päätös erityisen huolenpidon järjestämisestä raukeaa, jollei täytäntöönpanoa ole voitu aloittaa 90 vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Erityistä huolenpitoa voidaan erittäin painavasta syystä jatkaa enintään 60 vuorokaudella, mikäli lapsen sijaishuollon järjestäminen sitä 1 momentissa mainituin perustein edelleen välttämättä vaatii. Erityinen huolenpito on lopetettava välittömästi, jos se osoittautuu tehottomaksi sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tai kun sen tarvetta ei enää ole. Lopettamisesta päättää 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

4.2 Yleiset toimintatavat rajoitustoimenpiteiden aikana ja jälkeen

Naulakallion lastenkodissa rajoitustoimenpide toteutetaan turvallisesti lapsen ihmisarvoa kunnioittaen. Lisäksi huomioidaan lapsen yksilöllinen tilanne, ikä, sukupuoli sekä kulttuuri- ja uskonnollinen tausta. Rajoitustoimenpiteen aikana huolehditaan lapsen yksilöllisistä ja perustarpeista. Rajoitus ei missään tapauksessa saa sisältää alistamista, kurittamista eikä muulla tavoin loukkaavaa kohtelua. Rajoitustoimenpiteestä ilmoitetaan aina huoltajille ja sosiaalityöntekijälle.

Rajoitustoimenpiteen aikana pysähdytään arvioimaan nuoren tilannetta ja sitä, miksi rajoitustilanteeseen on päädytty. On huomioitava, että lapsi voi kokea rajoitustoimenpiteen aikana pelkoa, häpeää tai raivoa. Aikuisen rauhallisuus ja lapsen arvokas kohtaaminen ovat keskeisiä, ja arvokas kohtaaminen voi ehkäistä tilanteen kärjistymistä.

Rajoitustoimenpiteen jälkeen olennainen osa prosessia on jälkipuinti. Sen avulla lasta ja henkilöstöä autetaan ymmärtämään tapahtunutta, ehkäisemään uusintoja ja palauttamaan luottamusta. Jälkipuinnissa pohditaan yhdessä lapsen kanssa, miten rajoitustoimenpide on vaikuttanut tilanteeseen ja miten jatkossa voidaan toimia niin, ettei rajoitustoimenpiteisiin tarvitsisi turvautua.

4.3 Lapsen muutoksenhaku- ja valitusmahdollisuus rajoituspäätöksistä sekä muut oikeusturvakeinot

Lapsella on oikeusturva lastensuojelun sijaishuollossa ja rajoitustoimenpiteiden kohteena ollessaan. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsella on oikeus saada tietoa omista oikeuksistaan ja valittaa häneen kohdistuvista päätöksistä. Erilaisia oikeusturvakeinoja ovat kantelu, muistutus ja valitus. Ketään ei saa kieltää käyttämästä oikeusturvakeinoja, eikä lasta saa rangaista niiden käyttämisestä. Hoitohenkilökunnan velvollisuus on ohjata nuorta oikeusturvakeinojen käyttämisessä.

Valitus- ja muutoksenhaku rajoitustoimenpidepäätöksistä

Päätös rajoitustoimenpiteestä tulee olla aina hyvin perusteltu. Päätöstä tehdessä kuullaan aina lasta ja huoltajia. Päätös käydään läpi lapsen kanssa ja lähetetään huoltajille luettavaksi. Osa lastensuojelulain päätöksistä on muutoksenhakukelpoisia. Lastenkodin henkilökunta sekä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä kertovat lapselle sijaishuollon alkaessa sekä rajoitustoimenpiteen yhteydessä, millainen on lapsen muutoksenhaku- ja kantelumahdollisuus rajoitustoimenpiteestä.

Päätökset, jotka ovat muutoksenhakukelpoisia:

- Yhteydenpidon rajoittaminen (63 §)
- Aineiden ja esineiden haltuunotto (65 §)
- Liikkumisvapauden rajoittaminen (69 §)
- Eristäminen (70 §)

- Erityinen huolenpito (72 §)

Päätökset, joihin ei ole muutoksenhakuoikeutta, ovat:

- Omaisuuden ja lähetyksen tarkastaminen (67 § 1 ja 2 mom.)
- Henkilönkatsastus (66 §)
- Yhteydenpidon rajoituksen lakkauttaminen (63 §)

Rajoitustoimenpiteet, joista ei tehdä päätöstä eikä niihin ole muutoksenhakuoikeutta:

- Henkilöntarkastus (66 § 1 mom.)
- Kiinnittäminen (68 §)
- Omaisuuden haltuunotto palautustilanteissa (65 §)

Kantelu

Rajoitustoimenpiteestä tai muusta toiminnasta voi tehdä kantelun, mikäli on aihetta epäillä epäasiallista toimintaa tai rajoitustoimenpiteiden väärinkäyttöä, liiallisesti tai epäasiallisella tavalla. Kantelu on tärkeä oikeusturvakeino, jolla voidaan puuttua väärinkäyttöihin ja edistää lasten oikeuksien toteutumista. Kantelu tehdään aluehallintovirastoon tai Valviraan.

Kantelun voi myös tehdä ylimmille laillisuusvalvojille: eduskunnan oikeusasiamiehelle ja valtioneuvoston oikeuskanslerille. Lapsen on oikeus saada apua kantelun tekemiseen.

Kantelu tehdään aina kirjallisesti, ja kantelusta annetaan ratkaisu, jossa selvitetään, onko oikeuksia loukattu. Kanteluun voi kirjoittaa oman näkemyksen siitä, mikä on ollut mielestäsi lainvastaista tai asiatonta toimintaa. Mikäli oikeuksia on loukattu, valvontaviranomainen vaatii sijaishuoltopaikkaa korjaamaan toimintaansa lainmukaiseksi.

Muistutus

Lapsi voi tehdä muistutuksen lastenkodin tai sosiaalityön toiminnasta, jos toiminta ei vastaa lapsen etuja tai jos lapsi saa huonoa kohtelua. Muistutus on nopea ja tavallisin keino ilmoittaa huonosta kohtelusta. Muistutukseen täytyy aina antaa vastaus. Joskus muistutus voi johtaa korvauksiin tai toimenpiteisiin.

Muistutuksen voi tehdä yhdessä sosiaaliasiamiehen kanssa lastenkodin johtajalle, omalle sosiaalityöntekijälle tai johtavalle sosiaalityöntekijälle. Hoitohenkilökunta on velvollinen ohjaamaan muistutuksen tekemisessä.

Muistutus tehdään yleensä kirjallisesti ja sen voi kirjoittaa vapaasti omin sanoin. Mikäli muistutuksen tekeminen kirjallisesti ei ole mahdollista, arvioidaan, voidaanko muistutus tehdä suullisesti esimerkiksi puhelimesta.

Yhteystiedot muistutuksen tai kantelun tekemiseen: Helsingin osalta virallinen muistutusten tekokanava on Helsingin kirjaamo, joka palvelee koko kaupunkia. Kirjaamo antaa tietoa vireillä olevien hallinnollisten asioiden käsittelyvaiheista ja päätöksistä koko käsittelyprosessin ajan.

Kirjaamolle voi lähettää suojattua sähköpostia osoitteesta <https://securemail.hel.fi/> osoitteeseen helsinki.kirjaamo@hel.fi. Securmailiin kirjaudutaan verkkopankkitunnuksilla.

Kirjaamo on avoinna arkisin klo 8.15–16 ja viikonloppuisin suljettu.

Kirjaamon käyntiosoite: Kaupungintalo Pohjoisesplanadi 11–13, Helsinki 00170.

Kirjaamon postiosoite: Helsingin kaupunki Kirjaamo PL 10, 00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Kirjaamon sähköpostiosoite: helsinki.kirjaamo@hel.fi

Kirjaamon palvelunumero: 09 310 13700

Kantelun voi tehdä Etelä-Suomen aluehallintovirastoon: puhelinvaihte: 0295 016 000. Aluehallintoviraston nettisivulta (avi.fi) löytyy sähköiset yhteydenottokanavat.

Eduskunnan oikeusasiamies:

Katuosoite Oikeusasiamiehen kanslia Arkadiankatu 3, Helsinki 10.

Kanslia on avoinna arkisin klo 9–15. Puhelinnumero 09 4321 (vaihte).

Sähköposti, oikeusasiamies@eduskunta.fi Suojattu sähköposti Käytä suojattua yhteyttä, kun lähetät salaista aineistoa. Suojattu sähköposti on osoitteessa <https://turvaposti.eduskunta.fi/>. Kirjoita vastaanottajaksi oikeusasiamies@eduskunta.fi.

4.4 Rajoitustoimenpiteiden ennaltaehkäisy Naulakallion lastenkodissa

Osa laadukasta ja lapsilähtöistä hoitoa Naulakallion lastenkodissa on rajoitustoimenpiteiden ennaltaehkäisy. Tavoitteena on käyttää rajoitustoimenpiteitä mahdollisimman vähän, ja silloin kun niitä joudutaan käyttämään, niiden määrä ja kesto minimoidaan. Ennaltaehkäisy perustuu turvallisen arjen, luottamuksellisten suhteiden ja lapsen osallisuuden vahvistamiseen.

Rajoitustoimenpiteitä pyritään ennaltaehkäisemään rakentamalla turvallinen suhde nuoren kanssa ja vahvistamalla kokemusta kuulluksi tulemisesta. Käytössä ovat selkeät rakenteet: arki pidetään ennakoitavana ja säännöt selkeinä. Henkilökunnan tavoitteena on toimia yhtenäisesti ja johdonmukaisesti.

Yksilölliset häiriökäyttäytymisen varoitusmerkit pyritään tunnistamaan. Lapsen kanssa laaditaan etukäteen turvasuunnitelma, jossa ennakoidaan haastavia tunteita tai tilanteita ja niistä selviytymistä.

Naulakallion lastenkodissa harjoitellaan tunteiden tunnistamista ja säätelyä. Arjessa tarkastellaan, millainen toiminta lisää levottomuutta ja mikä puolestaan rauhoittaa ja lisää turvan kokemusta.

Avoin ja rehellinen keskustelu pidetään toiminnan lähtökohtana.

5. Lasten ja hoitohenkilökunnan turvallisuus Naulakallion lastenkodissa

Naulakallion lastenkodissa on yhteinen omavalvontasuunnitelma, joka varmistaa annetun hoidon laadukkuuden ja asianmukaisuuden. Toimintaa ohjaavat myös lääkehoitosuunnitelma sekä palo- ja pelastussuunnitelma, jotka on laadittu yksiköiden erityispiirteet ja turvallisuuskäytännöt huomioiden.

Haitta- ja vaaratapahtumat raportoidaan henkilökunnan toimesta siihen soveltuvia työkaluja käyttäen. Vaara- ja haittatapahtumat käydään läpi Naulakallion lastenkodin johtoryhmässä sekä tapahtuman ilmenneessä työryhmässä.

Naulakallion lastenkodin henkilökunta koulutetaan MAPA®-koulutuksilla (Turvalliset toimintamallit - perusteet sekä MAPA® Vaativat asiakastilanteet). Koulutuskokonaisuuden laajuus on 32 tuntia, ja Naulakallion lastenkodissa on omat kouluttajat.

MAPA®-koulutuksen painopiste on vuorovaikutuksellisten ja ennakoivien menetelmien käytössä aggressiivisen asiakkaan kohtaamisessa. Keskeisessä roolissa on myös tilanteiden jälkipurku, joka toteutetaan tilanteessa olleiden kesken. Jälkipurun tavoitteena on, että tilanteen jokainen osapuoli tulee kuulluksi ja että mahdollisesti löydetään uusia toimintamalleja tilanteiden ennaltaehkäisemiseksi. Koulutuksessa opitaan myös fyysisen ohjaamisen ja rajoittamisen taitoja. Jokaisella lastenkodin lapsella on oikeus koskemattomuuteen, mutta uhka- ja vaaratilanteissa, jossa lapsi voi vahingoittaa itseään tai muita, voidaan joutua turvautumaan kiinnipitoon, mikäli vuorovaikutuksella ei saada tilannetta rauhoitettua.

Naulakallion lastenkodin kaikilla osastoilla on käytössä henkilöhälytinsä, jonka avulla hoitohenkilökunta voi hälyttää tarvittaessa lisäapua toisen osaston henkilökunnasta. Piha-alueella on tallentava kameravalvonta. Tallentava kameravalvonta on myös molempien osastojen eristysruuveissa. Muissa sisätiloissa ei ole kameravalvontaa.

Yhteiset tilat pyritään pitämään sisustukseltaan rauhoittavina, eikä tiloissa pidetä turvallisuutta tai terveyttä vaarantavia asioita tai esineitä. Tekstiilit ovat paloturvallisia. Osastojen yhteiseen keittiöön on pääsy vain henkilökunnalla. Osastojen omien keittiöiden ateri- ja astiakaapit ovat lukittuja, ja niihin sijoitetut aterimet, välineet ja astiat lasketaan jokaisessa työvuorossa.

Hoitohenkilökunnan tärkein tehtävä on huolehtia lasten turvallisuudesta. Naulakalliossa on selkeät toimintamallit erilaisten poikkeustilanteiden varalle. Lasten tulee toimia näissä tilanteissa aikuisen antamien ohjeiden mukaisesti.

Henkilöstö osaa toimia vaikeissa tilanteissa ennakoivasti ja rauhallisesti sekä tunnistaa väkivallan, kiusaamisen tai kaltoinkohtelun merkit. Turvaa tuovat myös selkeät säännöt ja arjen rakenteet, kuten päivärytmi, ruokailut ja nukkumaanmenoajat. Johdonmukainen rajojen asettaminen tuo turvaa lapsille. Hoitohenkilökunnalla on selkeät ohjeet esimerkiksi luvottomien poissaolojen, epäillyn päihteiden käytön, uhkailun tai itsetuhoisuuden varalle.

Lasten mielestä turvallinen aikuinen on:

“Semmoinen, joka sanoo, että olen täällä sinua varten.”

“Luottamus rakentuu, kun keskustelu on vastavuoroista aikuisen kanssa.”

“Tuttu aikuinen.”

